

IZSELJENSKI VESTNIK

GLASILO

RAFAELOVE DRUŽBE IN IZSELJENSKE ZBORNICE V LJUBLJANI

LETO VIII

*

ŠTEV. 12

*

LJUBLJANA

DECEMBER

1938

P. Kazimir Zakrajšek:

Praznik izseljenskega hrepenenja

Prelepi božični prazniki so zopet tu s svojo sveto, tako skrivnostno sveto nočjo, ko se nam zdi, da vidimo nebesa odprta, da čujemo angelsko petje. Globoko v naši duši pa čujemo šepet božje ljubezni, šepet usmiljenja božjega, ki nam tako milo, tako ljubko govori o dobrem nebeškem Očetu, ki je »svet tako ljubil, da je dal svojega edinorojenega Sina za nas v smrt, da bi bil človek rešen.« In duša zahrepeni po tem Bogu, po tem dobrem in usmiljenem Očetu! In nehoti in nevede kedaj poroma nazaj v lepa otroška leta, v dneve sladkih otroških sanj, tja v ono presrečno hišico očetovo, v oni sveti večer, ko se je še pri skromnih, preprostih jasliah tajala neizbrisne sreče in veselja, ko se je nedolžna duša v objemu božje čiste ljubezni radovala prelepih ur lepe mladosti.

Če je že tu doma sveti božič praznik hrepenenja po davno minulih, nebeško lepih otroških letih, če se že tu doma oglašča v srcu kopnenje po hišici očetovi, če že tu doma vsako slovensko srce zasliši globoko v duši skrivnostni šepet božje ljubezni, se to zgodi še veliko bolj v srcu slovenskega izseljenca. Vržen iz objema lepe svoje domovine v mrzli tuji svet, vržen iz objema svojih dragih domačih v odurni objem brezsrčnega kapitalizma, brezsrčnih tujih src, ki ga ne samo ne ljubijo, temveč kot vsiljivega tujca še prezirajo in sovražijo, če nikdar v letu, na sveti večer začuti slovensko izseljensko srce kakor težko goro na svojem srcu svoje gorje, svojo osamljenost, mrzlo tujino, svoje suženjstvo tujemu narodu, tujemu nenasitnemu žepu, začuti mačehovstvo tujine, katero si je sicer izbral za drugo mater, ki mu pa vendar nikdar ne more biti več mati, kajti mati je samo ena, druga vsaka samo mačeha. In zato, o kako sem se bal vsako leto tega večera, tega sicer svetega, tako lepega večera! Saj smo si skušali narediti tudi v tujini kolikor mogoče lepo na sveti večer, na božič, doma in v cerkvi. Toda zastoj je bilo! Vseh 22 let mojega življenja na tujem sem se vsako leto bal ravno te svete noči. Kar ves večer mi je šlo na jok.

O, lepa, sladka domovina! O, lepa slovenska zemlja z lepimi cerkvami! O, lepe slovenske jaslice v kotu nad mizo! Res, v tujini je bilo vse lepše, vse boljše. Tudi jaslice so bile bogatejše, božično drevesce lepše, darovi večji, vse, vse je bilo lepše. Toda kako naj pojemo pesem sreče na tujem? Ko pa je bilo vendar vse tako mrzlo, tako brezsrčno, tako tuje! Kako naj pojemo pesem sreče na tujem kot sužnji tujega, nam sovražnega naroda? »Pollacks«, včasih celo »dirty Pollacks« (umazani Poljaki) so nas klicali v svoji »ljubezni« do Slovanov. O, na sveti večer sem razumel tisto lepo poglavje o Izraelcih v babilonski sužnosti, ko so obesili svoje harfe na vrbe in niso mogli peti, temveč so jokali.

Ali se ti ne godi, dragi brat, draga sestra na tujem, vsako leto tako? Ali se ti o božiču posebno živo ne prikrajajo pred tvoj spomin lepi otroški dnevi, lepa slovenska sveta zemlja, lepa hišica očetova tu doma? Predvsem pa lepe jaslice v domači hiši in sladki, najslajši trenutki tvojega življenja?

O, izseljenska slovenska duša! Le hrepeni, hrepeni po lepi domovini, po lepih slovenskih jasliah! Na sveti večer le pribéži vsaj v duhu sem domov v naročje tvojih domačih, tvoje hišice očetove, in se ogrej in pogrej od mrzle tujine v objemu družinske ljubezni, katero obnovi z vsemi srci, ki so še doma. Objemi vsako, pritisni srce k srcu, da se nazaj ogreje za dom tvoj! Morda imaš tu doma še mater, zlato mater, ki za kakim zapečkom zapuščena, sključena, izmučena, z molkom v roki koprní za teboj. O, vsaj na sveti večer jo v duhu obiži in se v njenem objemu ogrej nazaj v otroški ljubezni do nje. Bodi ji nazaj še enkrat njen otrok! Pri jasliah se najdiš znova!

O, izseljenska slovenska draga duša! — Kjer koli si na svetu, na sveti večer pridi, pridi v duhu nazaj k nam v to našo sveto slovensko zemljo, najlepši biser sveta, kinč nebeški, in poslušaj, kako ti na lepi sveti večer naše lepe slovenske gorice, naše nežne ravnine, naše mogočne gore z očakom Triglavom govore tako nežno, tako milo, pa tudi tako mogočno — o ljubezni do na-

Vsem cenjenim naročnikom in čitateljem „Izseljenskega vestnika“ želimo blagoslavljen Božič in milostipolno Novo leto 1939!

Rafaelova družba
in Izseljenska zbornica

roda in do tega lepega koščka božjega sveta! V duhu poljubi znova to sveto zemljo! Kajne, veliko sveta si videl, veliko lepega, bogatega. Toda, ali si kje videl lepšega? Na sveti večer se ob tem duhovnem obisku obnovi v mogočni, kot naš Triglav krepki, junaški in odločni ljubezni do svojega naroda in do svoje svete zemlje, Slovenska je bila in slovenska mora ostati, pa če treba za to dati tudi svojo kri do zadnje kapljice! To bo prisega naša na sveti večer naš tu doma in Vas na tujem!

O, slovenska izseljenska duša! Pridi, pridi na ta sveti večer na kratek duhovni obisk svoje svete slovenske zemlje, hišice očetove, tvoje družine, in poslušaj, kaj ti govori tvoja krščanska hišica očetova z jasliah v kotu, s križem na mizi poleg podprtikov! Poslušaj, kaj ti govore mične slovenske cerkvice, s katerimi je kakor z dragocenimi biseri posuta in okrašena naša sveta slovenska zemlja, kakor nobena druga na svetu. Veliko si popotoval! Si našel kje kako zemljo tako okrašeno s takimile cerkvicami? Pa povej, če nisi nehoti opazil, kako manjka drugim pokrajini nam takihle cerkvic! In ko jih tvoje oko ni našlo, kako ti je srce uhajalo nazaj, nazaj domov! Vse te cerkvice pa ti govore o veliki slovenski katoliški veri, o veliki materi slovenskega naroda, katoliški Cerkvi, ki je skozi dolgo tisočletje bdela nad slovenskimi domovi in srci in jih obvarovala potujčenja, jih vodila, jih tolažila in ohranjala! O, poklekni na sveti večer s tvojimi domačimi k družinski mizi pred družinskimi slovenskimi jasliah in — moli, zopet moli, morda po dolgem času, zopet moli! Tujina ti je izpila tvojo kri, tvoje sile iz tebe. Izpila je pa morda tudi tvoji duši življenjsko vero tvoje matere, vero tvojega očeta. Ubila ti je v tvojem srcu tvojo mater, katoliško Cerkev! O, slovenska izseljenska duša, na sveti večer pri tvojem duhovnem obisku domovine obno-

Tonček Šinkar:

„Živio“ klic v holandskem rudniku

Sredi septembra je bilo, ko sva s tovarišem Francetom zašla med naše izseljence v okolici fleerlena v Holandiji. Na hišnih obiskih so priznani rudarji tolikokrat vabili, naj jih obiščeva v rudniku, da sva prosila g. R. Seliča, znanega izseljenskega prosvetnega delavca, naj nama dobi dovoljenje za vstop v rudnik.

V soboto popoldne je bilo, ko naju je odpeljal šef varnostnih naprav v rudniku, g. Beckers, v rov. Z nami je bil tudi neki holandski študent. Dobili smo popolno rudarsko obleko, usnjato čelado in jamsko svetilko.

Kakor po labirintu nas je g. šef vodil do dvigala. Tako! Sedaj se homo peljali 560 metrov globoko. Potem bomo šli po rovu proti zapadni strani. Nekaj »Glück auf!« pozdravov priznani rudarjev in že nas je vlekel navzdol. Takoj smo videli, da nam hoče g. šef priznati, računajoč s tem, da je študent sicer navajen marsičesa, ne pa takih voženj. Peljali smo se namreč precej bolj počasi, kakor so nam rudarji grozili. Hudega in neprijetnega vsaj ni bilo.

Prvo, ko smo izstopili iz dvigala, je bilo, da sem pozabil na pravilo: »Pazi na vsak korak!« Spotaknil sem se ob visoko ležeči tračnici tik pred dirajočim naloženim vozikom in padel. Skoraj sem se mislil pobahati s svojo gibčnostjo, ker sem jo srečno odpetal, pa sem opazil prestrašen obraz celo pri g. šefu in sem se rajši tiho zahvalil — angelu varhu, ki je vsekakor več pripomogel pri rešitvi. To je bil prvi opomin na pažjo.

Česa vsega ne iznajde silni človeški razum, da izvleče iz narave vse njene zaklade. Velikokrat se sicer narava upre, pa jo potem bolj kot prej človek uklene in ukroji. To smo nazorno videli, ko smo hodili po vse križem prepletenih rovih. Koliko truda in znoja je bilo treba, preden so vse te rove uredili in koliko ljudi je dalo pri tem svoje življenje. Kot bi hotela narava vse to delo uničiti, včasih s svojim silnim pritiskom skrivni in zlomi najmočnejše železne podporne kot tanko pločevino.

Kmalu smo prišli do kraja, kjer so kopal premog. Bil je oglušujoč ropot! »Gremo še naprej?« je vprašal vodnik. »Seveda, saj pravega rudnika še videli nismo. Pa tudi na kakega Jugoslovana bi rada naletela!« Vedela sva po pripovedovanju, da tam, kjer vsi drugi delavci odpovedo, porabijo Slovence. »Hudiček jim pravijo Holandci, pa ne v pomenu psovke, ampak kot za oznako skrajne vztrajnosti.

G. šef je potkal s kladivom na železno cev in delavci so prenehali z vrtanjem in nalaganjem premoga. Vlegli smo se v nekak železen žleb, po katerem je sunkoma drsel premog. Kolikor sem mogel, sem se zleknil; kot bi plaval, nas je neslo po žlebu naprej. Zopet so zabrnili

vrtalni svetri, da smo morali vpiti, če smo hoteli kaj povedati. Pa tisti obupni prah, ki ti sili v oči, v ušesa! Kot tretji v vrsti sem ležal. Črne, pošastne postavbe so nas ogledovale ob svitu malih rudarskih svetilk in nam klicale: »Glück auf!« Enako smo odgovarjali. Tovariš France pred menoj pa je venomer klical »Živio!« in res se mu je nekdo enako oglasil. Hitro sem se ozrl, da bi videl, odkod glas prihaja, pa sem jo prav tako hitro skupil. Preveč sem namreč dvignil glavo iz žleba in že sem čutil skozi močno usnjato čelado nič kaj prijeten dotik velikega vijaka. Tolažil sem se, da to ni kazen za preveliko radovednost, ki je bila vsekakor upravičena, ampak da je bila kriva le moja neprevidnost, pa bolelo me je kljub temu. — Drugi opomin!

Pred nami, za nami in nad nami premog, pa še ležali smo na njem, na tem črnem zakladu. Tu torej delajo naši ljudje, ki so šli s trebuhom za kruhom. V tem hrušču in prahu morajo vztrajati osem ur ob težkem delu, da prežive sebe in svojo družino. Morda pošiljajo denar v domovino. Ali se neki domači vsaj približno zaveda,jo, koliko mora on trpeti, da zasluži tisti denar?! Pa v vedni smrtni nevarnosti, v vedni pripravljenosti na vse.

Ravno prejšnji dan so nama pripovedovali o rudarju-Slovencu, ki je šel na delo v rudnik. S štirimi tovariši Holandci se je peljal v rov, pa se je dvigalo utrgalo in padli so 60 metrov globoko. Od peterih je ostal živ samo — Slovenec, sicer s hromimi nogami, pa vsaj živ. Ko je ležal v bolnici, je rekel zdravnik: »Dieser Hudič wird nicht kaputt!« (Ta »hudiček« ne bo šel po gobce.)

Bila je prav dobra telovadba za nas vse, ko smo ležali v tem žlebu, pa izstopali in plezali spet na drugo stran pazeč na vse strani. Dobro, da sem imel na glavi trdo čelado, drugače bi prinesel tako glavo iz rudnika kot obtločeno hruško.

Skoraj nič več nisem videl, toliko prahu sem kljub očalom imel v očeh, ki ti še toliko solza povzroča. Vesel sem bil, da smo zavili proti izhodu.

Kot dimnikarji črni smo prišli zopet na svetlo. O ti nebeška svetloba! Pa ta zrak! Pa vendar, saj smo bili samo tri ure v jami! Kaj je to v primeri z osmimi urami, ko mora delavec tihati v tej temi in prašni luknji!

Motil bi se, kdor bi mislil, da so rudarji privzeli ono mračnost rudnika tudi za življenje izven rudnika. Tu se prav lepo pokaže zopet slovenska vesela narava, zabava, petje, godba, brez tega si Slovence ne moremo misliti.

Povabljena sva bila za drugi dan na proslavo kraljevega rojstnega dne in na popoldansko

vinsko trgatev. Kaj je moglo biti za naju lepšega kot zborovanje naših izseljencev!

Dopoludne je bila sveta maša, katero je daroval g. p. Prah iz Belgije. Prišla sta iz Rotterdamu gen. konzul g. dr. Milčič in konzul g. dr. Škrjanc, iz Heerlena pa častni konzul g. Dupont. Prišla so tudi vsa slovenska društva z zastavami in narodnimi nošami, katere so dekleta sama naredila pod vodstvom tedanje izseljenske učiteljice gđe. M. Azmanove.

Kako se človek razveseli teh dobrodušnih slovenskih obrazov, te nekoliko morda že okorno slovenske govornice, slovenskega petja in tipične slovenske pobožnosti; izredno posrečen spored slovensosti združen z domačnostjo in veselim razpoloženjem. Prav so zapeli pevci: »Slovenec je rad vesel, kaj bi nek' ne pel!« Prav posebno občuteno so tudi zapeli:

Zatorej resnično povem,
slovenski deželci enake ne vem.

Posnosna je lahko domovina na te svoje sinove in hčere v tujini, ker ne delajo ji sramote, ampak čast. Vesela sva bila s tovarišem priznanja, ki ga je izrekel velik socialisti in prosvetni delavec g. Poels: »Izmed tujih narodnosti so najbolj upoštevanji in priljubljeni Jugoslovani zaradi svoje delavnosti, poštenja, pobožnosti in veselja. Vse znajo prav združiti.«

Domovina, kako se jim boš oddolžila za to čast in sloves, ki so ti jo pridobili?!

Materinsko srce govori...

Problem naših naseljencev je pereč in brige in težave njihovega življenja terjajo od nas vso pozornost in delo. Tole so besede slovenske matere, ki jih je pisala iz najjužnejšega predela naše države: »Največ trpi mati zaradi svojih otrok in to najbolj občuti sedaj. Dva moja fanta dorasčata brez veroučitelja. Sicer znata toliko, da sta prejela sv. obhajilo. Toda kako žalostno je, kadar si ga zdaj zaželita, pa ni duhovnika. Naša cerkev je nad 18 km daleč. Zadržo sv. mašo smo imeli pri nas tu na meji 28. maja. Takrat smo bili pri sveti spovedi in prejeli sv. obhajilo. Od takrat pa nismo imeli n e sv. maše, otroci ne veroučitelja. Da nismo sredi te zapuščenosti že vse izgubili, nas edino varuje skupna molitev, prelepi spomini in navade, katere so meni in mojemu možu tako živo pred očmi. Predragi, največje pa so bolečine našega srca, kadar se bliža veliki praznik, kakor sedaj. Bliža se sv. večer. Vi vsi boste poslušali mlo božično zvonjenje, prekrasne božične pesmi, stiskali si boste roke in si čestitali vesel božič. A mi? In še mnogo nas katoličanov tod okoli... niti sv. maše niti jaslie niti lepega pogleda ne bomo imeli in samo naša srca vedo, kako je to težko in kako to boli, neizmerno boli. Še vse te duševne, pa tudi telesne težkoče bi laže prenašali, ako bi imeli duhovnika, ki bi se za nas vsaj malo mogel zanimati in nas tolažiti v tej zapuščenosti. Naš večji sin mi je pred kratkim dejal s prosičim glasom: »Mamica, prosim Te, pazi na denar, da prigramo toliko, da vsaj še enkrat vidim mojo Slovenijo!« K zaključku naj še omenim, da opominjajte naša slovenska dekleta, naj rada zahajajo k sv. maši. Jaz sem veliko maš zanevarila, kako težko je sedaj delati pokoro!«

Te iskrene materinske besede povedo več, kakor še tak članek, saj jih je narekovalo materinsko srce.

Naročajte „Izseljenski vestnik“!

vi in okrepi v sebi zopet veliko, močno in junaško katoliško vero in ostani ji zvesta! Če ti je tujina vzela vse, kar je bilo v tebi velikega in vzvišenega, kar ti je dala na pot tvoja mati domovina, vsaj enega si ne pusti vzeti: slovenske vere, katoliške cerkve!

Bratje in sestre na tujem! Na sveti večer bodo tudi naša srca odšla v duhu na tuje — za vami! Ne! Res vas nam je vzela tujina, ko vas je naša narodna revščina pahnila preko meja slovenske svete zemlje in naše države tako brezsrčno! Res so se ob vaši ločitvi od nas trgala naša in vaša srca. Toda raztrgala se niso in se ne smejo! Vi ste naši in morate ostati naši! Mi smo vaši in moramo ostati vaši. Mati domovina je še vedno edina vaša prava mati, tujina kvečjemu mačeha. Mi smo še vedno vaši edni bratje, drugi kvečjemu pobratimi, kvečjemu zetje, bratje in sestre nikdar!

Na sveti večer se srečajmo in znova ob-

jemimo in si prisezimo večno zvestobo in ljubezen.

Na sveti večer prisezimo pa tudi večno zvestobo naši materi sv. katoliški Cerkvi. V naših cerkvicah so naši junaški očetje skozi dolga stoletja ohranili naš narod, kamor so se skrili v turških napadih, od koder so se borili za svoje bedno življenje. Tja se bomo skrili tudi mi, njih hvaležni sinovi! Nič manjši nočemo biti njih sinovi, kakor so bili oni. Z mogočno ljubeznijo do svoje zemlje in do naroda in svoje države, ožarjeno in oplemeniteno z mogočno katoliško vero naših očetov, v svitu lučke naših slovenskih jaslie si hočemo ogreti svoja srca! In tako bo letošnji božič za nas krepko obnovljenje naših skupnih bojev, skupnega dela za našo slovensko srečno prihodnost.

V tem smislu vam, dragi izseljenci, voščimo iz domovine prav veselo in srečno božično praznike in srečno Novo leto. Bog živi!

Anton Mrkun:

Začetki slovanskega izseljenstva v Ameriko

Prvi slovanski izseljenci, ki so prešli Ocean, so šli v Severno Ameriko. Dokazano je, da so bili Slovani že pred Krištofom Kolumbom v Ameriki. Neki poljski stotnik Ivan Kolinski (John of Kolno), ki je bil v službi danskega kralja, je že leta 1476. dopel na polotok Labrador.

Poznana je pripovedka o Čelih. Ko se je Krištof Kolumb izkrcal na odkriti zemlji, so mu Čehi rekli: »Gospod Kolumb, mi smo že tu...« Zgodovina potrjuje, da sta se Čeha Heršman in Filip naselila v Novem Amsterdamu že leta 1658., a tretji Zaborovski se je naselil v New Jerseju. Nekako ob istem času so prišli prvi Poljaki, od katerih sta dva slavna junaka Koščiusko in Pulaski. Udeležila sta se ameriškega upora. Unija jima je v znak hvaležnosti postavila lep spomenik v zvezni prestolnici.

O slovanski emigraciji so podatki zelo nepopolni. Treba je vedeti, da je bila v prvem času svobodna samo ena slovanska država. Vsi ostali Slovani so bili podjarmljeni po tujih narodih. Zaradi tega ni razvidno, koliko se jih je vselilo v Ameriko, ker so zapiske vodili po državah in ne po narodnostih. Zato se težko točno govori o slovanski emigraciji. A kako velika je bila slovanska emigracija predvsem v prekoceanske kraje, se vidi iz tega, da jih je bilo od sto slovanskih izseljencev sedemdeset iz teritorija Avstro-Ogrske, dasi je ta imela pod svojo upravo samo 17 odstotkov vseh Slovanov.

Emigracija Srbov, Hrvatov in Slovencev v prekoceanske kraje datira po priliki 100 let. Poedinci so šli že mnogo prej. Tako se ve, da se je neki Dalmatincev okoli leta 1700. naselil v Kaliforniji.

Iz Jugoslavije so se prvi začeli seliti Dalmatinci, zlasti iz otokov in nato ostali Primorci. Ti so bili ob morju naseljeni, pa so prišli prvi v stik z mnogimi tujci pa tudi s takimi, ki so bili že v Ameriki. Mnogi Hrvati so bili kot mornarji v službi tujih mornaric in so tako prišli tudi v ameriške luke. Njih ni bilo težko nagovoriti, da ostanejo v Ameriki, posebno če so mogli tam več zaslužiti.

Med prvimi Slovenci, ki so se naselili v USA, je bil škof Friderik Baraga. Bil je misijonar med Indijanci. S svojim slovarjem in slovnico za Očipve-Indijance v angleškem jeziku je Baraga dosegel nenavadno popularnost med indijanskimi plemeni in tudi med Angleži, ki so cenili njegovo delo. Država Mičigen je po njem imenovala eno svojo provinco in tudi eno glavnih ulic v mestu Market, kjer je bil pokopan.

Baraga je prišel v Ameriko leta 1830. in po njegovem vplivu so prišli v naslednjih letih ostali misijonarji Slovenci: Fran Pirc (l. 1835.), jezuit Oton Skola (l. 1841.), škof Ignacij Mrak, naslednik Baragov itd. Mrak je tudi imel velike zasluge za katoliško Cerkev med Indijanci. Njegov vpliv in popularnost sta bila za tamošnji svet vprav legendarna.

Prve slovenske naselbine v Minnesoti so ustanovili nekako v sredini države. Ko so

Izseljenska zbornica v Ljubljani

Šolski odsek

Učenci in učenske gđe. Piskernikove v Bohinjski Bistrici so se spomnili naših rojakov za izseljenski teden. Poslali so pristrčna pisma našim mladim rojakom v Nemčijo, Francijo, Holandijo, v Severno in Južno Ameriko. V toplih besedah so jim opisali gorenjski kot slovenske zemlje. V duhu so se združili z njimi v veselo izletniško družino in prehodili z njimi kraje od Bleda do vznožja planin do Bohinja in še dalje do mrzle Savice. Izseljenska mladina se jih bo razveselila, četudi marsikateri otrok komaj razume toliko besed, kolikor jih je v pismu. Ob teh pismih bodo občutili toplino vsake besede: domovina misli na nas. Naj bo vsem prejemnikom prijetno ob teh vrsticah, malim glavicam pa za to iskreno misel vsu zahvalo!

Več šol, med njimi tudi IV. razred ljudske šole v St. Gotardu, je prosilo Rafaelovo družbo za gradivo za proslavo izseljenske ure po šolah ob izseljenskem tednu. Veseli smo tega zanimanja naše mladine za rojake v tujini. Vsi vemo, čim več bo delavcev, temveč bomo rešili naše mladine v tujini, tem več jih bomo navezali na domovino. Vemo, da z izseljenskim tednom nismo zaključili tudi naše pomoči rojakom. V teh mislih pričakujemo tudi odziva tistih šol, ki se do sedaj niso odzvale prošnji naših rojakov.

Mali gorjančki cerkljanske ljudske šole so tudi zbrali nekaj knjig, katere bodo poslali izseljenski mladini. Za ta dar se toplo zahvaljujemo gđe. S. Vivodovi za delo za naše rojake med tamkajšnjo mladino.

Tudi ljubljanske šole so zbirale knjige za izseljence. Učenke I. dekliske meščanske šole so izdelale dva lepa albuma. Prvega so namenile rojakom v Holandiji, ker je med njimi učenka, ki je bila sama deset let v Holandiji kot izseljenski otrok. Drugega pa žele poslati rojakom v Buenos Aires v Argentino, ker je med tamkajšnjimi rojaki bivša učenka I. dekliske meščanske šole s svojo družino, ki se zelo rada spominja šole in bele Ljubljane. Zbrale so tudi 170 knjig. Šolski razred je postal prava delavnica. Nekatero učenke so urejevale knjige, druge delale album. Koliko pridnih rok se je gibalo! Gibalna sila vseh delavk pa je bila misel o pomoči našim rojakom: Zamreti ne sme naša beseda niti na najoddaljenejšem koščku zemlje.

A tudi mali izseljenčki so se oglasili. Poslali so nekaj pismem iz Moers-Meerbecka (Nemčija).

leta 1885. našli železno rudo v Towru in pozneje v Elyu, so se tam naselili. Nastale so množštevne slovenske kolonije.

Ko so leta 1849. našli zlato rudo v Kaliforniji, so mnogi Hrvati iz Dalmacije odšli tjakaj. Do 70. leta preteklega stoletja je bila naša emigracija še majhna, ali od tega časa dalje se vsako leto veča, tako da je zadnja leta pred svetovno vojno postala prava narodna nevarnost.

Rudolf Klavžar je napisal božično pismo. Iz vseh pism veje veliko zadovoljstvo, da deluje med njimi izseljenska učiteljica gđe. M. Ažmanova. Četudi vidimo v pismih, kako se otroci težko izražajo v materini govorici, kako reven je njihov besedni zaklad, da znajo le toliko besed, kolikor so se jih naučili v slovenskem tečaju, nas tolaži misel: led je prebit, resno delajo za ohranitev materine besede. Delo desetih let bo popravilo to, kar smo v dvajsetih zamudili, samo to delo izseljenske učiteljice mora domovina krepko podpirati. Vsem otrokom, ki so pisali pisma, bodo odgovorile učenke I. dekliske meščanske šole v Ljubljani za božič, prav za tisti praznik, ko želi biti zbrana vsa družina ob domačih jaslicah. Tedaj bolj kot kdaj koli v letu pogreša dom tistega, ki je odtrgan od toplega domačega ognjišča. Ob jaslicah bomo v duhu zopet vsi skupaj. Pridružili se bomo pisani množici pastirjev in ovčv z betlehemskih poljan, pa dekliscam, ki nosijo vrece na ramah, in ženam, ki vodijo otroke. Z vsemi bomo pohiteli v tisti čudoviti hlevček, ki ga obdaja nebeška svetloba, ker počiva v njem Bog. Prosim bomo blagoslova, da ostanemo zvesti domovini in narodu, da ohranimo našo besedo in da bomo dobri bližnjemu.

Skrb za našo diasporo

Ker se do sedaj nihče ni posebno zanimal za naše ljudi, ki se v velikem številu selijo na naš jug, so se sami ljudje iz juga začeli v raznih težavah obračati na Rafaelovo družbo za pomoč in posredovanje. Tako je bila primorana Rafaelova družba, da je sprejela v svoj program tudi našo diasporo in poverila odsek za to posebnemu referentu, ki je vodil celo leto svoje delo zelo dobro.

Vendar pa smo se vsikdar zavedali, da prav za prav diaspora ni naše področje, ker tu ne gre za izseljence, temveč samo za preseljence.

Zato smo z veseljem pozdravili sporočilo, katerega smo čitali v Vestniku Prosvetne zveze, da bo v prihodnje sprejela vso skrb za diasporo ona. Zadnje čase je bil izvoljen tudi poseben odbor pod predsedstvom g. dr. Česnika, ki bo vodil vse kulturno delo med našimi po diaspori. Versko bo pa za nje skrbelo Apostolstvo sv. Cirila in Metode. Tako bo ostalo družbi sv. Rafaela samo skrbstvo za notranjo kolonizacijo, ki pa je v ozki zvezi z našim izseljenstvom.

Zato sporočamo vsem rojakom po našem jugu, da naj se v prihodnje obračajo v vseh kulturnih zadevah, t. j. glede društev, knjižnic, časnikov itd. na Prosvetno zvezo v Ljubljani. Glede verskih potreb, duhovnikov, duhovskih obiskov, misijonov i. dr. pa na Apostolstvo sv. Cirila in Metoda. Samo glede posestev, kolonizacije, zemlje, dela, morebitnih pravic pa na Družbo sv. Rafaela.

Podpirajte delo Rafaelove družbe in Izseljenske zbornice!

Jože Gole:

Med izseljenci v Franciji

Izseljensko vprašanje me je zanimalo vedno skozi vsa študijska leta. Doma sem namreč na Dolenjskem, odkoder je šlo mnogo ljudi iskat v tujino kruha. Vesel sem bil torej, da sem mogel letos preživeti nekaj časa med temi našimi ljudmi, o katerih mislim, da so meni in vsem zavednim Slovincem tako pri srcu.

Bilo je 26. avgusta tega leta, ko sem s tovarišem bogoslovcem prekoračil pri Strassbourgu nemško-francosko mejo. Kar vesel sem bil, da sem po dolgi vožnji preko Salzburga, Münchena, Stuttgarta, Karlsruhe in Kella stopil na francoska tla. Po kratkem presledku sem nadaljeval pot z brzovlakom proti Metz. Po nekaj urah sem že sedel pri prijaznem jugoslovanskem generalnem konzulu g. Smiljanoviću. Z veseljem je razlagal razmere, v katerih žive naši ljudje: kako zaslužijo, kako trpe, kako pridno delajo v družstvih itd. »Pa boste,« je rekel, »najbolje sami videli, če boste šli med nje.« Se isto popoldne sem se odpeljal med izseljence v Merlebach.

Drugi dan in naslednje dni, ki sem jih preživel med Slovenci v Alzaciji-Loreni ter v okrožju Pas de Calais, so mi pokazali veliko novega. Videl sem pa povsod, da je tujina le tujina, pa če je še tako prijazna.

Izseljenski kruh

Zanimal bo gotovo vsakega bralca zaslužek naših delavcev v Franciji. Povedati moram za kar naprej, da se moti, kdor si predstavlja naše izseljence kot ljudi, ki se sijajno oblačijo in imajo denarja na preostajanje. Ne, ni takol! Delavec je revež, ki se mora za vsak cent potiti. Globoko pod zemljo v rudniške rove hodi večina naših delavcev služiti svoj kruhek. Dnevno zasluži okoli 50 do 60 frankov, da, nekateri celo do 70. A toliko ne dolgo. Kdor se namreč tako žene, kmalu obnemore in si s tem dela le izgubo. Družinski očetje dobijo poleg plače še nekaj doklade za vsakega otroka do 14. leta. Če torej upoštevamo, da morajo ob takih dohodkih prav vse kupiti, jim gotovo ne bomo zavidali njihovega položaja. Da, marsikdo si mora prav pritrpati, če hoče domov poslati kak frank. Neozhejeni delavci shajajo seveda veliko laže kot tisti, ki imajo doma ženo in otroke.

Da laže žive, vzamejo mnogi naši ljudje od rudniške uprave v najem kos zemlje za prav majhno odškodnino. Tu dela po svojem »šiltue« pridni slovenski delavec, da mu vsaj zelenjave in krompirja ni treba kupovati. Tako si prihrani marsikak cent in se vrhu tega na njivi še malo razvedri. Nekateri rede celo enega ali dva prašička. Tem se sicer obeta slaba bodočnost od strani rudniške uprave, ki želi imeti čisto okolično delavskih stanovanj, pa te živali takšnih zapovedi ne poznajo.

Omenil sem stanovanja; torej še o teh besedo! Vsi delavci stanujejo v rudniških hišah. Oženjeni imajo večinoma 2 sobi in kar spada zraven. Stanovanja so skoraj vsa zelo lepa. Slovenci hočejo prav s stanovanjem pokazati, da imajo povsod smisel za čistoto in snago. Posebno pohištvo imajo povsod zelo moderno. Pa tudi sicer gledajo in skrbje slovenske žene, da je vse stanovanje v redu.

Tako se torej imajo naši ljudje, kadar so navadne razmere. Drugače pa je, kadar potrkna na vrata bolezen ali pa kadar človek zaradi starosti in težkega dela obnemore.

Če torej naš delavec zboli ali če se pone sreči v rudniku, se zdravi doma ali v bolnici

pod zdravnikovim nadzorstvom. Le žal, da ne dobiva dolgo tiste dnevnice, ki je za bolnika določena. V primeru smrti oženjenega rudniškega delavca dobi vdova nekaj pokojnine. Vendar ji to ne zadostuje in si mora poiskati še kako delo. Ko obnemore delavec ali ko dopolni svoja službena leta, dobi pokojnino. Pa kaj sem rekel: ni to pokojnina, saj se s tem denarjem ne da živeti. Premalo je. Naš človek je tedaj v težkem položaju. S tem denarjem ne more shajati, delati ne more in ne sme več, domov pa tudi ne more, ker s tem preneha pokojnina. Tako se že dogaja in se bo še, da na starost prihajajo domov delavci, ki so vse moči pustili v tujini in prišli domov stari in praznih rok. Tu je bilo še premalo storjeno in poskrbljeno za naše ljudi. Upamo, da se bo tudi to kmalu uredilo.

Nevarnosti tujine

Zdelo bi se mi, da bi naredil zelo napak, če bi samo z ene strani pokazal položaj naših izseljencev. Pogledati moramo še razmere, ki se tičejo verskega in narodnega stanja, da dobimo pravo sliko izseljenskega življenja.

Kakor v vseh ozirih je tujina težka in nevarna tudi za vero našega delavca. Človek, ki je vajen samo domačih urejenih razmer, se nenadoma znajde v tujih razmerah in ne ve, kam naj se obrne. Doma je hodil v cerkev, tu pa ne ve kam iti. Nikjer ne razume ne pridige ne petja. Zdi se mu dolgočasno hoditi v cerkev, polagoma začne opuščati vse, kar je verskega. Naleti naj še na kakega brezverskega tovariša, kakršnih je veliko, in izgubljen je! Iz tega sledi, da je nujno, da so v tujini med našimi ljudmi stalni domači duhovniki. Ti skrbje, da ljudje versko in moralno popolnoma ne propadejo.

Izseljenski duhovniki

Zdaj so v Franciji trije duhovniki: župnik in msgr. g. Zupančič, g. Grims in g. Švelc. Trije torej in to za 40.000 ljudi. Kaj je to?! Kako se vsi ti gospodje mučijo! Sam sem šel včasih z njimi, ko so obiskovali kolonije, oddaljene včasih nad 20 km ena od druge. Da, gospod msgr. Zupančič ima do 150 km daleč do svojih najboljših vdanih ovčic. Pa tudi ostala dva gospoda morata včasih silno daleč do svojih ljudi. Pomislimo, kako redko imajo Slovenci svojo sveto maso zaradi raztresenosti in daljave, čeprav gospodje duhovniki vse store, kar morejo; saj imajo vsako nedeljo na dveh kolonijah cerkveno opravilo. Ti gospodje so junaki, ki dajo vse za naše ljudi. Le žalostno je, da mnogi njihove dobrote in požrtvovalnosti nočejo videti in priznati. Seveda so pa na drugi strani spet ljudje, ki vedo, kaj jim je duhovnik. Ti z veseljem vsakokrat čakajo »gospoda«, da pokramljajo z njim pred cerkvijo. Resnica je, da bi naši ljudje moralno in versko kmalu propadli, če bi ne bilo tako dobrih domačih duhovnikov med njimi.

Narodni položaj izseljencev

Narodno je položaj isti. Spet so duhovniki tisti, ki največ skrbje, da ostanejo ljudje narodno zavedni. Odrasle poučujejo in opominjajo v cerkvi, otroke pa še v šoli ter se trudijo, da bi vse ohranili zveste veri in narodu. Veri in narodu, pravim, ker je oboje pri naših ljudeh tako povezano. — Če sem najprej omenil gospode dušne pastirje, ne mislim s tem zapostavljati gospodov učiteljev, ki tudi vse dajo za izseljence. Vsak dan obiskujejo kolonije ter po-

učujejo otroke. Obiskovati tako oddaljene kolonije, in sicer več na dan, ni lahko. Prisiljeni so, da si kupijo kako vozilo. Kupijo ga že še, a plačati ga ni mogoče, ker imajo premajhno plačo. Vendar se najdejo ljudje, ki stališča gospodov učiteljev nočejo razumeti in si vse razlagajo po svoje. — Druga težava pri poučevanju pa so slabi učni prostori. V mnogih krajih morajo učiti v zasebnih stanovanjih, ki jih plačujejo sami gospodje učitelji in duhovniki. Ali ni to žalostno?

Pa vse bi še potrpeči, če bi otroci redno prihajali k slovenskemu pouku. No, nekateri že prihajajo prav pridno, a dobe se pa tudi starši, ki svojih otrok ne puščajo obiskovat slovenskih učnih ur. Kako majhna skrb je to za otroke, kakšna nevhvaležnost do gospodov duhovnikov in učiteljev, ki navadno vzajemno vodijo pouk.

Slovenska pesem

Poleg šolskega pouka sta važna še glasba in petje. Tako ima v Merlebachu in okolici učitelj g. Jankovic več pevskih in tamburaških zborov. Vrhu tega uči še otroke raznih instrumentov. Koliko dela! Komaj pride iz enega kraja, že mora hiteti, da ne zamudi v drugem. — V Aumetzu in okoliških kolonijah se veliko trudi s poučevanjem petja in glasbe učitelj g. Šlibar. Če že omenjam naše pridne delavce na tem polju, se moram spomniti še g. Biščaka iz Ambrusu na Dolenjskem. Pred devetimi leti je prišel v Francijo, da bi tam ostal kot organist. Ker ni za to delo imel nobene plače, je bil prisiljen iskati si dela pri rudniku. Zdaj teče že deseto leto, odkar dela pri rudniku in odkar vsak prosti čas žrtvuje za sorojake. Vedno premišlja in tuhta, kako bi bolj ustregel ljudem, Noben nastop in noben koncert se ne vrši brez njega. Skromen je in delaven ter silno veliko pomaga gg. Švelcu in Šlibarju. — V okrožju Pas de Calais pa deluje sam g. msgr. Zupančič. Poleg stanovskih dolžnosti kot duhovnik ima še nalogo učitelja. Nikdar si ne da miru, vedno dela. Čeprav je vedno preobložen z delom, je moral do zadnjega časa poučevati tudi petje. Zdaj mu pomagajo v tem oziru nekateri podjetni in požrtvovalni slovenski fantje. Pa kaj, ko kljub dobri volji težko najdejo časa za vaje.

Težko je torej za te kulturne delavce, ki so vedno preobložen z delom. Vsak bi imel samo s svojim poklicnim delom veliko preveč dela, če bi hotel vse izvrševati. Razmere pa kljub temu silijo vsakega, da se posveti še petju in glashi. Vedo namreč, da je to močna vez, ki za enkrat še druži Slovence: godba in domača pesem. Prenehati se s tem ne sme, pač pa je potrebno, da bi bil nastavljen vsaj en organist v vsakem okraju, kjer bivajo Slovenci.

Izseljenska društva

Važen činitelj pri vprašanju narodnosti in kulture med našimi izseljenci so društva. Saj je vsak naš človek včlanjen pri tem ali onem društvu. Izbira je tu velika, ker so izseljenci zelo organizirani. Tu imajo razna predavanja v posameznih odsekih. Ker so pa včlanjeni sami delavci, je to težko delati; zato igrajo veliko večjo vlogo razni citraški, tamburaški in pevski zbori, ki so vključeni v društvo. Po veliki večini pa so društva podporna. Člani plačujejo določeno članarino, ki je seveda v različnih krajih različna. Zato pa društvo da tudi vsakemu bolnemu članu podporo. Posebno dobro imajo urejeno v Aumetzu. Za podporo skrbje v Aumetzu tudi ženske, včlanjene pri KA, ki jo vodi g. Švelc.

Slovenska župnija v Milwaukee

Fara svetega Janeza Evangelista v Milwaukee, Wis., je stara šele osem let. Prvi stalni župnik Rev. Luka Gladek je bil postavljen na župnijo dne 2. februarja 1930.

Slovenci so začeli prihajati v Milwaukee pred štiridesetimi leti, na severni strani mesta so kupili staro protestantsko cerkev in jo rabili za svoje versko središče. Župnija sv. Stelana je kmalu zaspala in prešla v roke Slovakom. Od leta 1906, so Slovenci iskali duševne pomoči v West Allis, Wis.

Na prizadevanje društva sv. Janeza Evangelista KSKJ je bila kupljena leta 1916. stara judovska sinagoga na deveti in Mineral cesti. To poslopje se je predelalo tako, da je služilo za cerkev in dvorano. Cerkev je oskrboval župnik fare Marije Pomoč Kristjanov v West Allis, kakor je že najbolje mogel pri svojem slabem zdravju. Rev. Marko Pakiž je umrl leta 1929. I' njegovi smrti so dobili Slovenci v Milwaukee svojo samostojnost.

Rev. Luka Gladek je kupil malo hišico poleg cerkve in jo rabil za župnišče. Kot je pač med Slovenci navada, so nastale v župniji homatije leta 1935. Rev. Luka Gladek je bil prestavljen v West Allis na župnijo Marije Pomoč Kristjanov. Cerkev sv. Janeza se je dala v oskrbo minoritom z namenom, da jo priklopijo kot podružnico nemški fari Presvete Trojice. Slovenci so se uprli in zaprli cerkev. Poklican je bil Rev. Anton Schiffer, da napravi red. Pod njegovim vodstvom se je zopet odprla cerkev, preuredila notranjščina in se nakupilo zemljišče, kolikor ga je bilo na razpolago v bližini cerkve. Leta 1937. se je sezidalo novo župnišče za 12.000 dolarjev.

Fara je brez dolga. Po zadnjem štetju je spadalo k slovenski župniji 1642 duš. Vsako nedeljo so po štiri svete maše. Prostora je v cerkvi za 250 ljudi. V primeru potrebe se jih da spraviti kakih 100 več v dvorano, ki je zvezana s cerkvijo. Šole ni. K pouku in krščanskemu nauku hodi 271 otrok. Poučujeta le župnik in kaplan.

V župniji so naslednje bratovščine: Društvo krščanskih mater — 81 članic, Marijina družba — 124 članic — za dekleta. Za može: Društvo Presvetega Imena — 63 članov — in za mladeniče — 51 članov. Za reveže župnije skrbi farna podružnica Družbe sv. Vincencija Pavlanskega, za zabavo pa Mladinsko dram. društvo.

Slovencev je v Milwaukee nad 10.000. Polovica je odpadnikov od naroda in vere. Ena tretjina se je pridružila raznim faram v Milwaukee. Ostala tretjina pa smatra cerkev sv. Janeza za svoje versko in narodno središče.

Podporni društvi in klubovi je 36 vseh barv, večina na svobodomiselnih podlagi. Najstarejše je Društvo sv. Janeza Evangelista KSKJ, ustanovljeno leta 1905. Steje 271 članov. Podporna jednota »Sloga« ima svoj glavni urad v Milwaukee. Steje okoli 2000 članov. Ravno tako ima svoj glavni urad samostojno društvo »Lilija« s 600 člani.

»Casopis, brezbarven, »Jugoslovanski obzor« izhaja v Milwaukee, skrbi za lokalne razmere in služi kot glasilo »Slogie« in »Lilije«. Urednik je Rado I. Staut.

Slovenci imamo bore malo skupnega v Milwaukee. Po poklicu so večinoma delavci; seveda je vsak Slovenec rojen tudi za gostilničarja. Gostiln je nad sto in vsaj toliko, če ne več, beznic v slovenskih rokah. Trgovci so se večinoma odtrgali od naroda, ker jim tako bolje kaže. Koroški Slovenci so se prelevili v trde Nemce in prav tako velika večina štajerskih Sloven-

Kljub temu, da je znano načelo, naj bodo slovenska društva med izseljenci podporna in kulturna, se zgodi, da kdo pozabi, kakšen je namen društva. S tem se naredi več škode kot koristi. Hvala Bogu, da so to le redki primeri!

Vendar moramo priznati, da naši ljudje v tujni veliko delajo. Naj vedo, da smo mi, njihovi bratje, v vseh težavah z njimi vsaj v duhu združeni in da se veselimo z njimi vseh njihovih uspehov. Naša največja želja je le, da bi tudi oni skrbeli, da bodo z nami ostali zvesti otroci domovine in naši bratje po narodu in veri.

cev. Edina ustanova, ki skuša ohraniti slovenski duh, je slovenska cerkev sv. Janeza Evangelista, Imamo dva slovenska zdravnik; dr. J. Stefanitz in dr. Schuller; nadalje dva advokata: Albin Gloycek in John Ermenc in dva pogrebni-ka: Frank Ermenc in John Jelenc.

V politiki nimamo ničesar skupnega. Mestna administracija je v rokah socialistov. Ker je kazalo onim, ki so se smatrali za voditelje naroda, najboljše stali na sončni strani administracije, so proglasili Slovence za radikalne socialiste. Radikalni lokalni časopis je dosti pripomogel k temu, da se je Slovence smatralo za dosti bolj rdeče kot so bili v resnici. Administracija se je morala držati svojega programa. Pritiskala je toliko časa na industrijo, da se ji ni več izplačalo imeti tovarn v mestu. Zato so tovarnarji vsi skupaj rajši pustili, kot da bi se morali vedno pričkat z delavci in administracijo. Danes ni mogoče najti dela. Izseliti se bo

moralo najmanj sto tisoč ljudi iz mesta, preden bodo zavladale normalne razmere.

Mesto Milwaukee šteje nad 600.000 prebivalcev, ki so po večini nemškega pokolenja. Še danes se smatra kot nekaka nemška centrala v Ameriki. Leži ob Mihičganskem jezeru in pristanišče se smatra za eno najlepših na svetu. Mesto je snažno, ima široke ulice, več krasnih parkov in javnih poslopij. Nemski vpliv se pozna povsod. Milwaukee pivovarne so svetovno znane, prav tako tovarne za izdelovanje strojev. Nad polovico prebivalcev je katoliškega veroizpovedanja. Največ cerkva in največjih imajo Poljaki. Marquette univerza je največji učni zavod in je v rokah jezuitskega reda.

Nauk: Kot povsod, tako se pozna tudi v Milwaukee, da Kristus in njegova vera združujeta narod; vsi -izmi, pa naj bodo še tako lepo pokriti z narodnimi barvami, cepijo, potujčujejo in uničujejo slovenski narod.

Kotiček izseljenske mladine

Dragi otroci v domovini.

Jutri bo izseljenska nedelja. To nam je naša gospodična učiteljica povedala že v ponedeljek, dne 21. novembra 1938, ko je naša slovenska šola priredila za kolonijo Meerbeck pri Moers izseljenski večer. Takrat nam je gospodična učiteljica razložila pomen izseljenske nedelje. Hoteli smo takrat poslušati akademski pevski zbor iz Zagreba, ki se je mudil na turneji v Angliji in Belgiji, pa smo zamudili. Tako so se morali naši (gostje) starši zadovoljiti z otroškimi zborom naše slovenske šole. Bili so pa tudi zadovoljni. Obljubili so, da bodo

radi še prišli. Prvič so nas pa slišali na meerbeckškem prvem roditeljskem sestanku dne 14. novembra 1938. Pri proslavi praznika sv. Barbare in pri proslavi praznika zedinjenja, dne 4. decembra 1938, smo tudi mi sodelovali.

Pozdravljamo vse v naši domovini in želimo vsem prav vesele božične praznike in mnogo sreče v letu 1939.

Rudolf Klavžer (14 let star)

učencec višjega oddelka slovenske šole, Meerbeck - Moers, Weserstrasse 42. m. Rheinland, Deutschland.

Izseljenske novice

Odlikovani ameriški Slovenci. Za svoje požrtvovalno delo so bili odlikovani najvidnejši člani Jugoslovanskega kulturnega vrta v Clevelandu, in sicer predsednik Anton Grdina z redom jugoslovanske krone III. razreda, podpredsednik Mile Marinkovič in tajnik Jože Grdina z redom jugoslovanske krone IV. razreda, blagajničarka Miron Kuhar pa z redom sv. Save IV. razreda. Poleg teh je bila z redom sv. Save IV. razreda odlikovana tudi Marie Prislund, glavna predsednica Slovenske ženske zveze v Ameriki. Zasluznim kulturnim delavkam in delavcem tudi naše najiskrenejše čestitke.

Imenovan je za vojaškega, pomorskega in zrakoplovnega atašea v Nemčiji peh. polkovnik za generalštabne posle Vladimir Vauhnik, doslej šef 2. odseka instruktorskega glavnega generalnega štaba.

V korist izseljencem. Na predlog trgovskega ministra je ministrski svet izdal v smislu § 100. finančnega zakona za proračunsko leto 1938-39 uredbo o spremembi zdaj veljavne uredbe o zaščiti denarnih zavodov in njihovih upnikov. Po tej uredbi se v doslej veljavni uredbi v čl. 20, odst. 1, besedam »do 10.000 din« dodajo besede »a vloge, za katere se ugotovi, da so izseljenske, do 20.000 din. Prvenstveno se bodo izplačevale one vloge, katerih zneski so nastali iz dela v izseljenstvu.« Predno izpremembo v uredbi o zaščiti denarnih zavodov in njihovih upnikov je vlada izdala v korist naših izseljencem.

Stalno komisijo za vrnitev Italijanov v domovino so na Mussolinijevo povelje ustanovili 17. novembra v Rimu. Komisija bo imela nalogo skrbeti, da se vrne v domovino čim več italijanskih izseljencev ter jim v italijanskem cesarstvu preskrbi delo in kruh. Predsednik komisije je zunanji minister grof Ciano.

Slovaška vlada zahteva od osrednje češko-slovaške vlade, naj imenuje za poslalnike v tistih državah, kjer žive slovaški izseljenci v večjem številu, Slovače.

Znižana vozšina za izseljence. Generalna di-

rekcija drž. železnic je pod Br. 108.829 izdala sledečo rešitev: »Znižana vozšina za potovanje naših izseljencev, ki žive stalno v inozemstvu, ki je veljala za koledarsko leto 1938, bo veljala pod istimi pogoji tudi za koledarsko leto 1939.«

Zaradi poneverb izseljenskega denarja na pogodbeni pošti v Prosinjakovcih, s katerimi so zlasti oškodovani naši sezonski poljedelski delavci v Nemčiji in Franciji, ki so pošiljali domov preko te pošte svoj težko prislužen prihranek, je dravska poštna direkcija predlagala ministrstvu pošte, telegrafa in telefona, da se oškodovancem takoj izplača v polnem obsegu ves poneverjeni denar. Tudi ministrstvo za socialno politiko je ta predlog toplo priporočilo, da se čimprej osvoji in uresniči, kajti sezonski delavci se že vračajo.

Buenos Aires. Gospodarsko podporno društvo Slovencev v Villa Devoto je ustanovilo nov list »Naš dom«, ki izhaja kot mesečnik. Naslov lista: »Naš dom«, Simbrón, Villa Devoto, Buenos Aires.

»Argentinske Novine« z dne 19. avgusta 1938 so objavile sledeči oglas: »Kandidatom za ženitev. Zelite se srečno in bogato iz domovine samo potom nas. Imamo na tisoče deklet in vdov z različnimi dotami do din 1.000.000, ki bi hotele takoj potovati v Ameriko. Informacije daje s predplačilom 1 dolar »Union«, Zagreb, Radićeva ul. 12, Jugoslavija, Evropa.« — Z ozirom na to se poziva izseljenski komisarjat v Zagrebu, da s pomočjo policije zadevo preišče, če se ne dela tu o kakih trgovini s belim blagom ali če ni po sredi kak način, s katerim bi se goljufalo naše izseljence. — Po naredbi ministra šef za zaščito izseljencev.

Dopisi za prihodajo številko »Izseljenskega vestnika« morajo biti v uredništvu do 4. januarja, zato, prosimo, pohitite z dopisi.

G. Anton Grdina iz Clevelanda — odlikovan

S velikim zadoščanjem in veseljem ameriški Slovenci se niso sprejeli kakšne novice, kakor so sprejeli vest, katero je objavilo te dni naše poslanstvo v Washingtonu, da je naša vlada odlikovala g. Antona Grdina z redom jugoslovanske krone III. reda. Ameriški Slovenci je prinesel to novice na prvi strani v posebnem okviru s sliko odlikovanca. Enako tudi »Glasno klanje«. Ta tudi vsa Slovenija je sprejeta to novice z enakim zadoščanjem in veseljem, saj je g. Grdina s svojim odličnim kulturnim delom znan tudi doma, in smo vsi veseli, da je dobila ameriška Slovenija svoje priznanje, na katero smo že dolgo čakali.

G. Grdina je prisel v Ameriko pred nekako 45 leti. Svoje izseljensko življenje je začel v vsem clevelandskim Slovencem poznani in pri vseh zglasni »dratovnici«, to je tovarni žice. Tu so skoraj vsi clevelandski Slovenci v prvih desetletjih naseljevanja naprej našli svoj težak in nevaren kruh. Vsesto jih je tu tudi našlo svojo žalostno smrt sredi nešteti razbeljeni žice, katere so stroji vlekli iz kotla, pa se je zareca žica pretrgala in sekala v trenutku mnogim glave, drugim ude. Zato je sel tja daleč iskati samo začetnik in v skrajni sili. G. Grdina je ostal tu le malo časa, toliko da si je priurnil nekoliko dolarjev, s katerimi je odprl malo trgovinico s pohištvo, katero je pa prav kmalu razvil v mogočno trgovsko podjetje, da, celo vodilno ne samo za Slovence, temveč za celo mogočno cesto sv. Klare (St. Clair Ave.). Iz ene trgovine je razvil še drugo in slednje ustanovil tudi pogrebni zavod. Vredil je urjavno skušnjo za balzamiranje in tako začel razvijati svoje izredne trgovske zmožnosti in izredno podjetnost.

Godu skupaj s trgovino je pa začel razvijati tudi svoje izredne organizatorične zmožnosti in svoj čut za socialno delo. Njegova hiša je postala kmalu dom vseh clevelandskih Slovencev, kjer so vsi dobili vso pomoč v stiskah, nasvete in posredovanje pri iskanju dela. Postal je nekak oče vseh clevelandskih Slovencev.

Njegova izredna darežljivost in požrtvovalnost za druge je kriva, da on ni danes najbogatejši Slovenec v Ameriki, kar bi bil tako lahko kot noben drug Slovenec.

Ustanovil je veliko katoliških podpornih društev. Bil je več let cerkveni ključar župnije sv. Vida, za katero je bil navdušen delavec kot nihče drugi. Bil je soustanovitelj prvega slovenskega dnevnika »Nova Domovina«, pozneje »Amerike« in »Sloge«.

Danes je g. Grdina najplivnejši Slovenec milijonskega mesta Clevelanda, priznan in upoštevan od vseh Slovencev, še bolj pa od Američanov. Imenuj kjerkoli v mestu, pri vodilnih političnih, državnih ali mestnih krogih samo njegovo ime in povej, da je mister Grdina tvoj prijatelj, pa so ti odprta vsa vrata. Najboljše tvoje priporočilo je to. Povsod poznajo njegovo delavnost, njegovo podjetnost, še bolj pa njegovo poštenje, njegov izredni idealizem in ga zaradi teh lepih lastnosti spoštujejo. Ker tudi krepko posega v politiko mesta in v delo za njegov razvoj, mu je mesto dolžno hvaležnost za marsikako uslugo in pomoč. Da, Clevelanda si brez G-dine niti misliti ne moremo. Zrastel se je z naselbinami in z mestom v eno. Navdušen katolik, navdušen Slovenec, navdušen Jugoslovčan, pa prav tako navdušen Clevelandčan in Američan.

Svojo številno družino je vzgojil v slovenskem in katoliškem duhu in njegovi sinovi mu sedaj vodijo vsa njegova podjetja, da jih je lahko vesel.

Zadnjih 20 let pa ni bil zadovoljen samo s Clevelandom, temveč je razširil polje svoje delavnosti na vso ameriško Slovenijo. Bil je dvakrat izvoljen za vrhovnega predsednika KSKJ. z njegovim nastopom kot predsednik KSKJ je zaživela ameriška Slovenija novo življenje. Začel je s pomočjo Jednoti podrejenih društev po vseh večjih naselbinah USA prirejati velike katoliške shode in pritegnil k delu vse slovenske vodilne moči. Sel je od naselbine do naselbine in kot glavni govornik povsod bodril in klical svoj narod k zvestobi do starih slovenskih vzorov naših očetov, za vero, jezik, domovino in državo.

Med ameriški Slovenci so bili časi, ko so dobili premoč močje, ki so pod krinko skrbi za

delavce zanesli med nje neko neslovensko, čudno, strupeno mržnjo do vere in naroda! Polastili so se tiska in jednot in po njih zastrupljali srca izseljencev najprej s skrajnim socializmom, potem z boljševizmom, slednjič z internacionalnim marksizmom, kar vse jim je pa služilo samo za plašč, pod katerim so vodili najstrupenejšo in ogabno gonjo proti vsaki veri,

Anton Grdina

zlasti proti katoliški cerkvi in duhovščini. Seveda so s to neokusno gonjo razbili edinstvo in slogo med ameriški izseljenci, ker so se katoliški Slovenci temu uprli in pod vodstvom listov »Ave Maria« in »Sloge« (pozneje »Edinstvo«, sedaj »Ameriškega Slovence«) postavili v bran za svoje vzvišene slovenske ideale vere in narodnosti. V ta boj je krepko posegel tudi g. Grdina. Vendar dokler ni postal vrhovni predsednik KSKJ in kot tak ne nastopil s svojimi mogočnimi katoliškimi shodi, ni ta boj imel odločilnih uspehov. S temi shodi je pa preusmeril javno mnenje in razmere v ameriški Sloveniji so se znatno spremenile in zboljšale. V tem boju je seveda doživel veliko besnih napadov nase od te strani in nasprotnega časopisa. A ni se jih ustrašil. S pristno »presersko trmo«, kakor so imenovali njegovo možato neustrašnost, je šel v boj. Poleg teh katoliških shodov je začel pridno dopisovati v vse slovenske in katoliško zavedne liste. Cele stolpce je tedensko napolnil s svojim odličnim peresom in jih še danes polni, da je le čudno, kje najde časa za toliko dela.

Zadnjih 15 let je pa začel z izrednim narodnim delom za prebujenje ameriških Slovencev k slovenski zavesti s pomočjo filmov. Bil je tu doma trikrat. Snel je cele km filmskih slik po vsej Sloveniji, veliko jih je pozneje še naročeval stalno iz domovine in izdal za to ogromne vsote lastnega denarja. Kupil si je filmski aparat in sedaj hodi vsa ta leta od naselbine do naselbine in kaže domovinske in narodne filme, predava o domovini in navdušuje svoje rojake za zvestobo do vere, naroda in države. In vse to dela nesebično. Če mu naselbina povrne potne stroške, je pa vesel. Dostikrat pa še tega ne dobi. Da, neverjetno je, koliko je ta mož žrtvoval, storil in pretrpel za svoje rojake. Pa za vse to ni nikdar iskal ne časti, ne priznanja in ne zahvale. Preskromen je. Zato je sicer zelo poznan, da je dobil od države saj malo priznanja z odlikovanjem, zato so se pa vsi njegovi številni prijatelji sedaj toliko bolj razveselili, ko se je sedanja vlada vendar spomnila tudi tega najodličnejšega našega izseljenca v tujini in ga odlikovala. Jugoslovanski kulturni vrt, ki je bil v Clevelandu letos spomlad dogotovljen

in ga je ljubljanski župan g. dr. Adlešič slovesno otvoril, je krona njegovega dela. Kot najvplivnejši Slovenec v Clevelandu, spoštovan in priznan od vsega mesta, je dosegel, da ga je mesto odstopilo in da je mogel zbrati ogromne vsote, ki so bile za njegovo izvršitev potrebne. S tem vrhom, kjer stoji kipi skofa Barage, Cankarja in Gregorčiča, je postavljen za stoletja naprej spomin slovenskemu imenu in narodu, pa tudi naši državi Jugoslaviji.

Sicer pa je težko to ogromno, izredno delo opisati v kratkem članku, ko bi bile potrebne debele knjige, da bi ga dostojno opisale.

Zato je domovina ponosna na g. Grdina in se srčno veseli njegovega odlikovanja in mu želi, da bi ga Bog ameriški Sloveniji ohranil še mnogo let, da bi mogel to veliko delo, katero vrši, še nadaljevati. Ameriško Slovenijo je imenoval list »Ave Maria« — umirajočo. Zato pa prav sedaj toliko bolj potrebuje takega navdušenega delavca, ki jo skuša z velikimi žrtvami ozdraviti, ji podaljšati njeno življenje, zlasti pa pridobiti mladino, da ostane slovenska vsaj po srcu, če bi tudi jezikovno prenehala biti slovenska.

G. Grdina, vsa slovenska domovina Vam čestita k Vašemu odlikovanju. Bog Vas živi!

P. K. Z.

Bogumil Gorenjko:

Pesmica iz tujine

Kje si, moja mati draga,
kje beseda tvoja blaga?
Kje tvoj sladki žar očes,
ki je meni pol nebes?

Trda mačeha — tujina
zdaj je meni domovina.
Draga mati! Kdaj pač spet
vidim tebe in naš svet?

Marija Brenčičeva:

Izseljenci

»Oj, tam za goro,
tam čaka zlato
na nas — in veselo življenje.
Tam ni več skrbi,
vsak srečno živi,
neznana je bol in trpljenje.«

So rekli tako
in se čez goro
ljudje se veselo podali.
Vziskali na glas,
zapuščali vas —
domovi so prazni ostali.

Otroci, žené
in bratje, sestré
so zrlí prek gor hrepenéče:
kdaj vrne se kdo,
prinese s seboj
rumenih cekinov in sreče.

Vrnila sta dva
se trudna moža.
»Tam sreče ni!« sta govorila,
in mnogo sinov
je vaših vanj beda izvabila.

Da videla spet
domači bi svet
in vas, sva nazaj se vrnila.
A vaših sinov
ne bo več domov:
tujina jih je pogoltnila!

Tukrat so ljudje
sklonili glave
in neutolažljivo ihteli...
Tja preko gorá,
v deželo zlatá
si niso nikdar več želeli...

Kaj delajo naši po svetu

Francija

Slovincem v severni Franciji

Zdaj ko sva se dodobra odpočila od dolgega potovanja in pošteno otresla morečih skrbi spričo svetovnih dogodkov, ko sva že dvomila, ali bova še kdaj videla našo preljubo Slovenijo ali pa bova postala prisiljena izseljenca, se spominjava vas vseh, ki ste nam nudili prijazno streho in domačo besedo.

Posebna zahvala pa bodi izrečena vsem dobrim dušam slovenskim v Aumetzu, Ferronieru in Lievinu. Pošiljava tople pozdrave in zahvalo preč. g. Švelcu v Aumetzu, kjer sva kljub njegovi odsotnosti uživala vso prijaznost; lep pozdrav vrlému učitelju g. Šlibarju, družinama Lukas in Hren ter gospe Šepčevi, ki so se naravnost trudili, da bi nama naredili bivanje med njimi čim prijetnejše. Seveda tudi požrtvovalnemu izseljenskem organistu gospodu Briščaku, ki že toliko let nesebično deluje za slovensko stvar tam daleč od domovine.

Družina Breznikova v Ferronieru naj bo iskreno pozdravljena in za prijazen sprejem zahvaljena pa Leničeva ter Humekova in vse, ki sva jih v okraju Douai obiskala in katerih gostoljubnost spoznala.

V tretje, a ne najmanjšo zahvalo sva dolžna preč. g. msgr. Zupančiču, ki v naj-severnejšem delu Francije budi in poživlja versko in narodno zavest med rojaki; dalje Sajatovim in vsem drugim, ki sva jih našla od Lorene pa vse do Pais de Calais ob Atlantiku.

Za božične praznike, ki se bližajo, pa želiva vsem našim bratom in sestram, omejenim in neomenjenim, polno sreče in božjega blagoslova in srčne tolažbe. V molitvi bomo o praznikih še posebno združeni z vsemi.

Božične pozdrave pošiljava

Marijan Poznik in Jože Gole,
bogoslavca iz Ljubljane

Pariz. — Le prehitro so minili lepi dnevi v domovini septembra meseca. Vrnili smo se z živimi spomini, kako sladka je v resnici domovina, pa če tudi morda ni tako bogata. Znova potovanja. Najprej čisto kratko, nedaleč od Pariza na znano pokopališče Thiais, kjer je poseben oddelek za jugoslovanske vojake, ki so padli v svetovni vojni. Pa tudi nekateri naši izseljenci so tam, nekateri samo civilno pokopani, med njimi ena Prekmurka; zato sem 9. oktobra šel in blagoslovil njen grob. Tudi za našega kralja Aleksandra sva molila z izseljenko, ki me je spremljala. — 16. oktobra Verneuil (Indre et Loire), kjer je že druga postojanka naših sester iz Slovenske Bistrice, v lepi škofiji svetega Martina, panonskega rojaka. V lepem gradu stannujejo in oskrbujejo gospodinjstvo siromašnim otrokom iz Pariza. Če Bog da, bodo mogoče vsaj izseljenke hotele ob nedeljah in svetkih popoldne, ko so častite sestre proste, tja prihajati in se razgovarjati o svojih težavah. Pa še na dom bodo lahko nesle okrepčilo, ker sestre rade postržejo tudi z duhovnim branjem, ki ga imajo na razpolago in jim ga tudi jaz vsakih par mesecev nekaj prinesem. — 24. oktober, god nadangela Gabriela, varuha nas potnikov, izseljencev. Pristoval sem lepi redovni slovesnosti v Boeissis-le-Roi (Seine et Marne). Bele sestre »Molilke Marije Srednice«, franciškanke tretjerednice, ki živijo v redovni skupnosti. Njih namen je, s premišljeno in

zvorno opravljeno javno molitvijo mase zopet pripeljati k Bogu in pomagati duhovnikom, čisto v smislu K.A. Morda bosta tu v kratkem vstopili dve Slovenki. — 30. oktober Yves (Eure et Loir) nas je bilo na evharističnem sestanku nad 40. Taki sestanki pustijo vedno najlepši spomin v srcu izseljenskega duhovnika. — Mesec november je potekel v znamenju podrobnega dela v Parizu, na mojem privatnem stanovanju in na Izseljenskem odposlanstvu. Obhodoval sem razne prireditve v Parizu: kako je kardinal Verdier blagoslovljal novo cerkev v predmestju, nekdanj rdečem; kako so slavili 20 letnico svetovnega miru. Le enkrat sem šel malo dalje iz Pariza, 26. novembra v Pont à Bucy (Aisne) poročat dva prekmurska rojaka. To je bilo, če hočete, na vigilijo izseljenske, prve adventne nedelje, ko se je domovina posebej tako lepo spominjala nešteti udov, tako silno raztresenih, skoraj bi rekel po vsem svetu. Molitev ta spominski dan bo gotovo rodila bogate sadove. Ivan Camplin, izs. duhovnik.

Giraumont. — Podpisana Markič Marija se prav lepo zahvaljujem vsem članom posmrtninske blagajne Jugoslovanske Vzajemnosti iz Aumetza, ki so mi s svojimi prispevki zbrali 935 frs ob smrti mojega ljubljenega moža Andreja. Bog plačaj! Markič Franciška.

Brunay. — Zahvala. Prisrčno se zahvaljujem Društvu sv. Barbare in sindikatu ter vsem darovalcem, ki so mi velikodušno prisrčili na pomoč s prispevki blagin in zbirkami ob nesrečni izgubi mojega moža. Marija Brodnik.

Brunay. — Zapustila nas je po dolgi bolezni 37 letna Marija Videršek. V velikem številu smo jo spremlili k večnemu počitku. Zapušča 5 otrok. Bodi ji lahka tuja zemlja in svetj naj ji večna luč, družini pa naše iskreno sožalje.

Aumetz. — P. aznovanje izseljenske nedelje. Katoliška akcija žena v Aumetzu, Audun-le-Tiche, Tucquegnieux in Giraumont je pod vodstvom izseljenskega duhovnika g. Švelca proslavila vsaka za svoj kraj izseljensko nedeljo. Posebno lepo je bilo v Aumetzu. Že zjutraj pri maši je imel g. švelc lep nagovor, v katerem nas je spominjal vezi, ki nas vežejo do domovine, in kako se nas prav to nedeljo spominjajo po vseh cerkvah v Sloveniji. Popoldne pa smo se v molitvi spomnili vseh izseljencev. Tako je potekel ta dan in hvaležnem spominu na naše rojake v domovini in posebno na tiste, ki za nas delujejo. Zupan Anica.

Metz. — Na izredno slovesen način je tukajšnji konzulat proslavil dvajsetletnico obstoja Jugoslavije. G. generalni konzul Smiljanec, ki je znal že po nekaj mesečnem službovanju odlično navezati stike z najvplivnejšimi osebnostmi v Metz in Nancyu, kar je našim izseljencem samo v korist in je obenem neizmerno važnosti za ugled naše države, je povabil k tej proslavi pevski zbor iz Aumetza ter zastopnike rojakov iz vseh naših kolonij. Slovesno službo božjo z molitvami za kralja in domovino, katere so se udeležili poleg naših rojakov tudi zastopniki francoskih državnih in cerkvenih oblasti, je imel izseljenski duhovnik g. Švelc, na koru pa je pel zbor iz Aumetza.

Po službi božji smo odkorakali pred spomenik v vojni padlim žrtvam, kjer je položil g. generalni konzul krasen venec in kjer so se poklonile tudi naše družbene zastave. Vse navzoče je nato g. konzul povabil na malo zakusko na konzulat. Tu je imel g. Smiljanec na naše rojake krasen nagovor, v katerem nas je spominjal vseh naporov, katere je preživela naša

mlada država, ter naših dolžnosti do nje. »Danes smo lahko ponosni v svetu, da smo državljani Jugoslavije, ker je ona postala velika in ugledna v svetu«, s temi besedami je končal svoj govor, katerega so vsi navzoči toplo pozdravili z vzkliki našemu vladarju in naši domovini. Pevski zbor iz Aumetza pod vodstvom g. Biščaka je zapel nekaj naših narodnih pesmi in žel splošno pohvalo. Ta dan je g. generalni konzul odposlal v imenu vseh rojakov na področju konzulata v Metz vdanostno brzojavko Nj. Vel. kralju Petru II. in g. ministrskemu predsedniku dr. Stojadinoviču.

V nedeljo 4. decembra in 11. decembra pa so bile proslave v obeh naših izseljenskih centrih: v Merlebachu in Aumetzu. S temi priveditvami smo se tudi mi izseljenci v Franciji oddolžili dolžnosti, katero imamo do naše milice domovine. T. S.

Lens. — Velika proslava dvajsetletnice zedinjenja. Zopet smo doživeli izseljenci lep dan, ko smo se zbrali v veliki dvorani Jeanne d'Arc v Lensu, da letos, ob dvajsetletnici Jugoslavije še slovesneje praznujemo svoj narodni praznik. Izbrali smo za proslavo Lens kot središče naših kolnij v severni Franciji. Sem je dohod z vlaki in avtobusi najlažji, zato je bila tudi udeležba nad vse častna. Več kot 800 rojakov je prihitelo in s tem pokazalo, da naš izseljenec še gorko ljubi svojo domovino in se ne boji za to tudi kaj žrtvovati. Posebno je poživila proslavo številna mladina, ki ni samo gledala in poslušala, ampak vneto sodelovala pri petju, godbi in deklamacijah. Nepozaben je bil prizor, ko je vsa ta mladina z jugoslovanskimi zastavicami v roki pozdravljala domovino in mladega kralja, čigar podoba, lepo ovenčana, je bila na odru. Taki nastopi so nam izseljencem v mrzli tujini dvakrat potrebni, zato zaslužijo vso pohvalo vsi, ki so se trudili za to proslavo. Koliko so žrtvovali starši, da so primerno oblekli svoje otroke, jim napravili narodne noše; koliko prostega časa so porabili od dela zmučeni pevci in pevke, da so nam podali tako dovršeno naše lepe pesmi. Naj bo vsem vsaj malo plačilo veliki uspeh, ki so ga dosegli, in zavest, da so častno zastopali in povzdignili ugled naše države pri navzočih Francozih. — Spored je bil slavnosti primeren. Predsednik Zveze je otvoril proslavo s pozdravom vseh navzočih in je dal besedo našemu gen. konzulu dr. Prediču iz Lille-a. Prišel je prvič med nas z dvema gg. tajnikoma. V kratkem času bivanja med nami je pokazal očetovsko skrb za nas izseljenke. Nato je predsednik kratko pozdravil in razložil pomen slavnosti francoskim gostom in nato v daljšem, lepem govoru bodril izseljenke za ljubezen do domovine in za lojalno obnašanje do gostoljubne Francije, ki nam daje kruha. Naj mu pove šonek cvetja, ki mu ga je izročila deklica, da tukaj bo zagotovljena med nami ljubezen in hvaležnost, ki jo imamo izseljenci do vseh državnih zastopnikov, ki imajo res sree za nas. — Govoru g. generalnega konzula sta sledili državni himni, jugoslovanska in francoska, ki sta ju izvajali pevci s spremljevanjem godbe, nakar je nastopila mladina s številnimi deklamacijami. — Prav posebno so povzdignili slovesno razporeženo pevski zbori iz Brunaya, ženski moški in mešani zbor. Že zunanji nastop, vse pevke v narodnih nošah, je napravil najlepši vtis. Vrstila se je pesem za pesmijo, vse dnevu primerne in pod vodstvom g. Franca Pera lepo izvajane. Tako so nosili težo dneva pred vsem Bruičani, za kar smo jim vsi izseljenci hvaležni. Dali so nam zgled, kaj je z vztrajnim, požrtvovalnim delom mogoče doseči, in da je le v slogi moč. — Dobro so se odrezali tudi naši mladi harmonikarji, ki so pod vodstvom g. Berliska ml. to pot prvič nastopili in želi zasluženju pohvalo. Upamo, da jih bomo še večkrat slišali.

Južna Amerika

Braziliija. — Še o slovenskem tečaju v S. Paulu. Moj skromni članek v »Duhovnem življenju« (septembrska številka), v katerem sem med drugim v enem odstavku povedal o slovenskem nedeljskem tečaju društva »Ornuss«, je vzbudil povsod precejšnje zanimanje, zlasti v naši majhni naselbini; torej je svoj vsekakor dober namen dosegel. Hotel sem z njim vzbudi

pozornost na nas, pa tudi popolno opredeljenje imenovane šole, kar so je, na moje zadovoljenje, nepričakovano zgodilo.

Kot je razvidno, so slovenski starši — hote in tudi nehoti — katerih otroci obiskujejo imenovane tečaje, podpisali »Izjavo« in jo poslali v priobčitev »Slovenskemu listu« v Buenos Aires (priobčena je bila 7. oktobra t.l.). »Slovenski

liste jo je gotovo z veseljem priobčil, še posebej zadovoljstvo pa je dobil tudi podpisani, ker s to »Izjavo« se je podpisalo oz. potrdilo, da slovenski tečaji v S. Paulu hočejo biti jugoslovansko usmerjeni. Pa se mi nehotе vsili misel, kako nespametno je bilo celo vrsto let, zlasti večine podpisancev omenjene izjave, s katero potrjujejo, »da ni res, da ne bi smeli otroci slišati jugoslovanske besede«, in iz katere se jasno vidi, da so za jugoslovansko misel, grajanje in zasramovanje slovenskega jezika, zlasti jugoslovanske vzajemnosti, tako da je preselilo že vse meje dostojnega človeka.

Odpustljivo je tistemu, ki 10 ali 20 let ruši narodno stavbo in če potem javno in skesanu pripozna, da ni delal prav in ako potem z večjo vneomo in večjo ljubeznijo gradi... Torej predidimo preko tega in napravimo debelo črto ter postavimo vse »na navadno lažo, želim samo iz celega srca še vsem tistim, kjerkoli žive in ob vsaki priliki govorijo in propagirajo proti Jugoslaviji, da bi bilo to laž.

Ko sem se poslovil od društva »Ornusa«, je bila moja zadnja Slomškova beseda: »Kdor svoj materinski jezik in svoj narod potepta, je podoban pijanecu, ki pade v blato in ne ve, kaj dela...« In zakaj bi človek sedaj grdil čez pijanca, če se je začel dvigati iz blata; samo da bi potem ostal trden...

Čas je najboljši sodnik, in tako bo tudi moio »laž in besede« razsodil, samo, dal Bog, da bi vedno tako, kot je to pot, ter da bi ta »Izjava« ne imela zgolj kak drug nevidni namen, ter da bi res tako bilo, kot je član »Ornusa« izjavil tainiku g. ministra Cankarja, ko se je ta mudil pred časom v Braziliji. Želim temu gospodu, da bi res postal kak državni zastopnik in že v naprej dam glas na njegovo stran. Nikakor pa bi mi ne bilo po volji, če bi bila omenjena »Izjava« spisana in podpisana samo iz tega vidika.

Iz vsega tega pa lahko razberemo, da gremo izseljenci naprej, k luči, k soncu — domovini. Dal Bog, da ne bi imel nikdar več prilike zapisati, da so Slovenci v Braziliji proti Jugosla-

viji. In to je bila moja želja prvi dan, ko sem stopil na brazilska tla. Ali pa bo sedaj po desetih letih stopila v dejanje? **Franjo Cotič.**

Rio de Janeiro. — Smrtna kosa. Po dolgi in mučni boleznii je umrla pred kratkim naša rojakinja gospa Antonija Črnigoi, soproga gospoda Franca Črnigoi, jako poznanega med stavbeniki v Rio de Janeiro kakor tudi med našo kolonijo, saj pri njem delajo skoraj sami Jugoslovani. Pokojnica je bila doma iz naše Primorske, zavedna žena ter dobra Jugoslovanka, kar je pokazala njena zadnja pot, pri kateri so jo spremlili mnogi naši rojaki.

Jugoslovanski krožek. Zadnji čas se mnogo govori ter dela na tem, da bi se ustanovil Jugoslovanski krožek v glavnem mestu Brazilije. Stvar precej dobro napreduje ter je upati, da pride do ustanovitve, saj so pri njem sama znana imena, kot ing. Lukman, Črnigoi, ing. Prijatelj, I. Budkovič, Košuta ter drugi narodnjaki.

Naš prvi poslanik v Rio de Janeiro. Minister g. Cvetiša je bil pred nedavnim imenovan za poslanika v Rio de Janeiro. To bo naš prvi predstavnik v prestolici Brazilije. Ker je naša kolonija v tej državi jako velika, pa popolnoma zanemarjena, ker je bila prepuščena sama sebi, se jako veselimo, da se je vendar enkrat spomnila naša domovina na nas ter nam poslala svojega predstavnika, da reši to, kar se da rešiti. Mi sami pa mu bomo verno stali ob strani ter mu pomagali, kjer koli homo mogli.

Vedno strožje odredbe proti tujcem. Lansko leto je bil izdan nov zakon, po katerem so primorani vsi delodajalci zaposliti dve tretjini domačinov ter eno tretjino tujcev, ki so prišli po pravem potu sem. Pred kratkim pa je bila izdana nova naredba, ki določuje sledeče: Noben delodajalec ne sme dati dela tujcu, ki nima svojih papirjev v redu, to se pravi, da je prišel po zakonitem potu sem. Vsi tisti, ki ne morejo dokazati, da so prišli po pravem potu sem, bodo izgnani.

Pri tem pa moram omeniti, da so prišli v

veliko stisko vsi tisti, ki nimajo svojih starih pasaportov, ker samo s temi lahko dokažejo, kako so se sem vselili. Vsak izseljenec namreč, ki se je zakonito vselil, je dobil potrdilo na passaportu od emigrantskih oblastev ter s tem sedaj lahko dokaže ter si dobi potrebne listine. V veliki nevarnosti pa so vsi naši rojaki, ki so poslali svoje stare passaporte poslaništvu v Buenos Aires, da se jim izdajo novi, a naše poslaništvo obdrži stare passaporte ter pošlje samo nove, po katerih ni mogoče dokazati legalne vselitve. Prav te dni sem bral v tujakšnih časopisih, da je policija zaprla nekega Jugoslavana Stevo Kozoderovića, ki nima pravih dokumentov, ampak samo neke passovane, ki so bili izdani tukaj od nekega častnega konzula; ta človek je sedaj v veliki nevarnosti, da ga izženejo iz države. Naše oblasti bi morale urediti, da se vrnejo vsi stari passaporti, ki se nahajajo pri našem poslaništvu v Buenos Airesu.

Kongres sindikatov iz vse Brazilije. V Theatru Municipal se je vršil od 14. do 24. oktobra kongres sindikatov, kateremu je predsedoval sam minister dela, kot zastopnik sindikata tovarna iz izdelovanje alkoholnih pijač pa je sodeloval tudi naš rojak Ivo Budkovič.

Delo. Zadnji čas se je jako poboljšalo, tako da se danes ne najde niti enega človeka brez dela. Sicer plače niso tako dobre, pa je tudi življenjski standard jako nizek. Naši rojaki imajo skoraj vsi svoje lične domove, tako da jim ni treba plačevati najemnine, ampak si lahko pribrihanjo tudi denar, katerega bi morali odšteti konec meseca za stanovanje.

Poceni se proda zaradi selitve 7 let stara hiša, izdelana v velikosti 7,5 m širine in dolžine; pri hiši je vrt, velika njiva in zaraščen gozd. Hiša je ob cesti Domžale, 10 minut od kolodvora, sole in cerkve. Pripravna je za vsakega, Cena 48.000 din. — Marija Vodopivec, Domžale, Jugoslavija.

ZADRUŽNA TISKARNA

REG. ZADRUGA Z O. Z.

V LJUBLJANI

TYRŠEVA (DUNAJSKA) C. 17

Izvršuje lepo in po nizki ceni: reklamne letake, lepake, vabila za prosvetne gledališke odre in koncerte; vizitke, kuverte, tiskovine za urade, hranilnice, posojilnice, trgovine ter vsa v tiskarsko stroko spadajoča dela

TELEFON 30-67

Vse novice

iz domačih krajev izveste najprej in najbolj zanesljivo iz splošno razširjenega tednika

DOMOLJUBA

Izhaja vsako sredo in velja za vse kraje inozemstva polletno 30 Din

Naroča se v upravi DOMOLJUBA v Ljubljani

Največja in čisto naša domača zavarovalnica je

Vzajemna zavarovalnica v Ljubljani

Poleg vseh vrst elementarnega zavarovanja vodi predvsem življenjska zavarovanja v najrazličnejših kombinacijah, kakor: za slučaj smrti, smrti in doživetja, za doto, za starostno preskrbo in t. d.

V posebnem „KARITAS“ oddelku goji pod izredno ugodnimi pogoji ljudska življenjska zavarovanja, za slučaj smrti, za starostno preskrbo in za doto.

Preden sklenete življenjsko zavarovanje, se obrnite po pojasnila in ponudbe na

Vzajemno zavarovalnico v Ljubljani, Miklošičeva c. 19 (v lastni palači).

Podružnice v Splitu, Sarajevu, Beogradu, Zagrebu in Celju; zastopstva v vseh krajih Jugoslavije.

Tyrševa cesta 31.

LJUBLJANA, datum poštnega pečata

Spoštovani!

Prečitajte tole! Zelo važno!

Po uradnem poročilu finančnega ministrstva D. R. št. 103.244 z dne 20. VI. 1929 so za leto 1928 sprejele naše banke in naši denarni zavodi v državi v čemih, denarnih nakazilih in učinkovitih dolarjih od naših izseljencev

iz Amerike	dol. 12.452.414.64
iz zapadnih evropskih držav	1.000.000.00
iz ostalih delov sveta	1.500.000.00
Skupaj	14.952.414.64.

Tako poroča Dr. F. Aranicki, šef izseljenskega odseka ministrstva za socialno politiko v brošuri »Naša migraciona statistika za godinu 1928«. (Iseljenska biblioteka br. 4.)

Ako to svoto pomnožimo s 55, kolikor povprečno je dinar kvotiral takrat, znaša ta svota v dinarjih 821.382.805.20.

Ako so znašale dajatve naših izseljencev državi samo eno leto tolike vsote, in sicer leto, ko jih je že gnjavila svetovna finančna kriza, do kako bajnih vsot pridemo, ako jih seštejemo za vseh dvajset let obstoja naše države, in ako prištejemo še njih pošiljke pred svetovno vojsko trideset let?!

Ker tvori slovensko izseljenstvo 40% vsega jugoslovanskega izseljenstva, odpade od teh vsot približno 40 % na Slovenijo.

Spričo teh ogromnih vsot se moramo vprašati po pravici, kaj bi bilo s Slovenijo brez njenih izseljencev? Kaj bi bilo zlasti z nami po vojski, ko so iz Amerike dolarji kar deževali?!

Ta denar so dobivali res pred vsem posamezniki, posamezne družine. Toda saj ga niso zakopali. Prišel je preko naših denarnih zavodov, ki so delali s temi pošiljkami ogromne dobičke, v naše podeželske hranilnice in posojilnice, po njih pa v naše občine, v našo trgovino in obrt, v naše kmečke grunte. Povsod je plodil naše narodno gospodarstvo in tako množil skupno narodno blagostanje. Vsi, prav vsi, tako skupina, kakor tudi posamezniki smo imeli od tega denarja koristi.

Toda! Kaj pa smo kot narod za vse te ogromne žrtve naših izseljencev storili za nje, da bi jim pokazali svojo hvaležnost in svoje priznanje? Kaj smo storili, da bi si ohranili to bogato »molzno kraljico«, ako se sme rabiti ta primera? Kaj smo storili, da bi si bili ohranili slovensko kri na tujem sebi zvesto, svojo, slovensko, jugoslovansko?

Družba sv. Rafaela se čuti dolžno, da pride danes s tem vprašanjem pred ves narod, pred vsakega posameznika, tudi pred vas, gospod, gospa, tudi pred vaš zavod, naj je že kakoršnega koli značaja ali lastnosti, pred občine, župnije . . . in si drzne vprašati: **Kaj ste storili za to VI, prav VI?**

Da! Narod tu doma je sprejemal vse te ogromne vsote, jih užival, gradil z njimi svoje gospodarstvo, trgovino, obrt, svoje blagostanje, — pri tem pa na svoje izseljence popolnoma pozabil, tako sramotno pozabil kot morda noben drugi narod na svetu. O, kako je to bolelo naše izseljence, ko so videli, kako so pozabljeni! »Mati domovina, zakaj si nas tako grdo pozabila!« smo čitali v »Amer. Slovencu« ne enkrat.

Danes se Družba sv. Rafaela, edina naša narodna izseljenska slovenska organizacija, trudi, rekel bi, z nadčloveškimi napori in žrtvami, da bi popravila ta naš sramotni narodni greh, za katerega bomo dajali naši zgodovini težek odgovor, ker noben narod ne sme samega sebe tako pozabiti in zanemariti brez odgovornosti pred svojim potomstvom.

Deset let se že trudi, deset let kliče in prosi, pa veste koliko ima danes članov? Ne bomo povedali številke, ker nas je sram!

Da nam pa zgodovina ne bo mogla očitati, da je to tudi krivda družbe, zato pišemo danes tole pismo!

Res se danes veliko več piše in govori o izseljenstvu. Toda žrtvuje se pa zanj danes prav tako malo, kakor prej. Ko bi ne bili našli razumevanja za to prevažno naše narodno vprašanje in delo pri naših oblasteh, ki nas podpirajo z malimi svotami vsako leto, ko bi ne bili dobili naša oba slovenska škofa, da nam naklanjata vsako leto enkrat, na izseljensko nedeljo, cerkvene zbirke, ko bi ne zbrali v svoji pisarni požrtvovalnih idealnih moči, ki za beraško plačo, brez vsake oskrbe za bodočnost, delajo po deset in še več ur na dan, bi bila morala Družba že zdavnaj prenehati, ali bi bila pa danes še prav tako majhna družbica, neznatna in nebogljena, kakor je bila pred desetimi leti.

In vendar je to delo dolžnost vsega naroda in vsakega posameznika, pred vsem tistih, ki imajo svoje sorodnike na tujem, tistih, ki so dobivali ali še dobivajo podpore iz tujine, tistih zavodov in ustanov, ki so delali dobičke ali imeli koristi, posredno ali neposredno, od teh izseljenskih vsot, t. j. naših denarnih zavodov, naše industrije, trgovine, naše obrti, naših občin, župnij, kmetij. Vsi ti bi bili in so dolžni skrbeti, da se to delo vrši, in ga zato morajo podpreti in omogočiti in mu pomagati do razmaha.

Danes je taka brezbržnost posebno nerazumljiva, ko je cel svet dobil otipljive dokaze, kako ogromne koristi in možnosti lahko donaja državi in narodom pravilno urejena in požrtvovalna izseljenska služba in politika. Poglejmo Anglijo! Nemčijo!

Pa še to le naj povemo:

Da imamo svojo državo in svobodo je res zasluga naporov naših narodnih voditeljev tu doma. Toda brez sodelovanja naših izseljencev bi bili vsi ti napori zaman. Izseljenci so financirali Londonski odbor. Ameriški izseljenci so pridobili Wilsona, da je zahteval in dosegel naše osvobojenje in našo državo.

Ali se pa ne morejo ponoviti razmere, da nam bodo naša usta doma zamašena za zahtevo po svobodi in pravicah, da bodo naše roke zvezane za njih obrambo? Ali ne bo v takem možnem primeru samo naše izseljenstvo, ki bo edino zopet moglo to storiti za nas? Če ga mi pustimo umreti, ali ne bi znala pomeniti njihova smrt tudi našo narodno smrt?

In še tole: mi Slovenci imamo skoraj polovico sebe na tujem. Ali se zavedamo, kaj pomeni za nas, za naš narodni obstoj: polovico narodnega telesa imeti odsekanega od sebe? Če to izgubimo, smo še narod? Narodnega življenja še zmožno telo? Skrb za rešitev naše slovenske krvi na tujem je torej skrb za rešitev našega lastnega narodnega življenja! Se zavedamo tega? Mar nam ta skrb ne narekuje nujno dolžnosti do naše edine narodne izseljenske organizacije, da žrtvujemo zanjo do skrajnosti tako vsi posamezniki, kakor tudi naše občine, župnije, zlasti pa naši denarni, obrtni in trgovski zavodi, vsi, prav vsi?!

Ustanovili smo krasno zasnovano — Izseljensko zbornico, ki bi po svojem ustroju in po svoji sestavi zgrabila naše izseljensko vprašanje tako na široko in velikopotezno, kakor ga imajo urejenega drugi veliki narodi in bi dosegla velike uspehe. Toda ker ni sredstev, samo životari kakor cvetka brez mokrote na ogromno škodo našega narodnega izseljenstva, našega naroda, naše države in nas samih.

Zato se je Družba sv. Rafaela odločila, da se obrne na vso našo slovensko javnost, na ves narod s prošnjo za pomoč. Prišel je čas, da: ali se zgrne ves narod okrog tega dela in ga razvijemo v delo, vredno suverene države in suverena naroda, ali pa zakličemo preko naših meja svoji krvi na tujem: Poginite! Narodu doma niste vredni njegovega dela in njegovih finančnih žrtev za Vas! Naši narodni sovragi bodo zatriumfirali, če to storimo. Če pa storimo, kar Vas danes Družba sv. Rafaela prosi, bo pa zatriumfiralo naših 1.200.000 bratov in sestra na tujem in zatriumfirali bomo mi sami.

Rešili se bomo samo, če se bomo hoteli rešiti sami z močno voljo, z velikim delom in velikimi žrtvami!

Majhni smo po številu. Pa to ne odloča. Odloča, kako smo notranje močni v hotenju: živeti hočemo!

Zato danes prihajamo tudi pred Vas:

vse naše denarne zavode,
vse naše občine,
vse naše župnije, duhovnije, verske zavode in ustanove,
vse naše zbornice,
k vsakemu posameznemu Slovencu

in prosimo, da bi:

1. blagovolili darovati naši Družbi sv. Rafaela in Izseljenski zbornici za reševanje slovenske krvi na tujem iz zavodnih sredstev kako primerno podporo,
2. pa da bi tudi iz svojih osebnih žepov vsi prav vsi darovali članarino Din 10.-- in naročnino na glasilo »Izseljenski vestnik« Din 15.--

Prepričani smo, da ne prosimo zastonj in se Vam vsem že vnaprej kar najiskrenejše zahvaljujemo za Vašo pomoč in smo

z izseljenskim pozdravom in spoštovanjem udani:

Družba sv. Rafaela.
Izseljenska zbornica.

